

USTAWA O SYSTEMIE UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

KOMENTARZ

redakcja naukowa
Jacek Wantoch-Rekowski

Małgorzata Bartoszevska, Tomasz Brzezicki
Jerzy Lachowski, Agnieszka Laskowska-Hulisz
Mirosław Łabanowski, Wojciech Morawski
Andrzej Radziśław, Lucyna Ramlo
Jacek Wantoch-Rekowski

PRAKTYCZNE KOMENTARZE LEX

LEX

a Wolters Kluwer business

USTAWA O SYSTEMIE UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

KOMENTARZ

redakcja naukowa

Jacek Wantoch-Rekowski

Małgorzata Bartoszevska, Tomasz Brzezicki
Jerzy Lachowski, Agnieszka Laskowska-Hulisz
Miroslaw Łabanowski, Wojciech Morawski
Andrzej Radziślaw, Lucyna Ramlo
Jacek Wantoch-Rekowski

Zamów książkę w księgarni internetowej

profinfo.pl
księgarnia internetowa

LEX

a Wolters Kluwer business

Warszawa 2015

Stan prawny na 1 października 2014 r.

Recenzent

Dr hab. Krzysztof Lasiński-Sulecki

Wydawca

Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący

Małgorzata Jarecka

Opracowanie redakcyjne

Szymon Makuch

Łamanie

JustLuk Łukasz Drzewiecki, Justyna Szumiel, Krzysztof Drzewiecki

Komentarze do poszczególnych artykułów napisali:

Małgorzata Bartoszevska – 2a, 5, 15–18, 23, 24, 30, 35–36a, 80–82

Tomasz Brzezicki – 34, 83a–83c, 114, 115, 123

Tomasz Brzezicki i Jacek Wantoch-Rekowski – 66–75, 76–79

Jerzy Lachowski – 75a, 79a, 98

Agnieszka Laskowska-Hulisz – 25

Agnieszka Laskowska-Hulisz i Lucyna Ramlo – 8 ust. 2a, 83

Mirosław Łabanowski – 3, 4, 8 ust. 1–2 i 3–15, 18b, 21, 22, 26, 27, 32, 37–40, 47–48b, 86–97

Wojciech Morawski – 31

Andrzej Radziśław – 6–6b, 7, 9–14, 18a, 19, 20

Lucyna Ramlo – 84, 85

Jacek Wantoch-Rekowski – 1, 2, 22a, 28, 29, 33, 40a–46, 49–65, 83d, 99–113c, 116–122,
124–127

© Copyright by Wolters Kluwer SA, 2015

ISBN: 978-83-264-3438-9

Wydane przez:

Wolters Kluwer SA

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 00, fax 22 535 81 35

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	11
Wstęp	17
Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych	19
Rozdział 1	
Przepisy ogólne	21
Art. 1. [Rodzaje ubezpieczeń społecznych]	21
Art. 2. [Zakres regulacji ustawowej]	22
Art. 2a. [Zasada równego traktowania ubezpieczonych]	24
Art. 3. [Podmioty wykonujące zadania ubezpieczeniowe]	30
Art. 4. [Słowniczek pojęć ustawowych]	33
Art. 5. [Podmioty niepodlegające ubezpieczeniom powszechnym] ...	42
Rozdział 2	
Zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym	49
Art. 6. [Podmioty podlegające obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym]	49
Art. 6a. [Obowiązek podlegania ubezpieczeniom przez osoby sprawujące osobistą opiekę na dzieckiem]	91
Art. 6b. [Obowiązkowe podleganie ubezpieczeniu emerytalnemu] ...	97
Art. 7. [Dobrowolne ubezpieczenia emerytalne i rentowe]	98
Art. 8. [Definicje]	102
Art. 9. [Zbieg tytułów ubezpieczeń]	115
Art. 10. [Wyłączenie gwarancji wypłaty minimalnego świadczenia] ...	129
Art. 11. [Obowiązkowe ubezpieczenie chorobowe]	130
Art. 12. [Obowiązkowe ubezpieczenie wypadkowe]	134

Art. 13.	[Okresy podlegania ubezpieczeniom]	137
Art. 14.	[Ubezpieczenia dobrowolne]	161

Rozdział 3

Zasady ustalania składek na ubezpieczenia społeczne	168	
Art. 15.	[Wysokość składek]	168
Art. 16.	[Sposoby finansowania składek]	170
Art. 17.	[Składki niektórych grup ubezpieczonych]	178
Art. 18.	[Podstawa wymiaru składek]	182
Art. 18a.	[Preferencyjna podstawa wymiaru składek]	209
Art. 18b.	[Podstawa wymiaru składek]	215
Art. 19.	[Roczne ograniczenie podstawy wymiaru składek]	216
Art. 20.	[Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe i wypadkowe]	222
Art. 21.	[Delegacja ustawowa]	224
Art. 22.	[Stopy procentowe składek]	225
Art. 22a.	[Składki a emerytura częściowa]	235
Art. 23.	[Odsetki za zwłokę]	237
Art. 24.	[Opłata dodatkowa, należności z tytułu składek, przedawnienie]	243
Art. 25.	[Składki a postępowanie układowe]	262
Art. 26.	[Zabezpieczenie należności z tytułu składek]	265
Art. 27.	[Zastaw]	271
Art. 28.	[Umarzanie należności z tytułu składek]	274
Art. 29.	[Ułatwienia w opłacaniu składek]	281
Art. 30.	[Wyłączenie stosowania art. 28 i art. 29]	285
Art. 31.	[Stosowanie ordynacji podatkowej]	287
Art. 32.	[Stosowanie przepisów dotyczących składek na ubezpieczenia społeczne do innych rodzajów składek]	402

Rozdział 4

Zgłoszenia do ubezpieczenia, prowadzenie kont i rejestrów oraz

zasady rozliczania składek i zasiłków	405	
Art. 33.	[Konta i rejestry]	405
Art. 34.	[Informacje na kontach]	409
Art. 35.	[Stosowanie identyfikatorów]	412
Art. 36.	[Zgłoszenie do ubezpieczeń]	414
Art. 36a.	[Zawieszenie wykonywania działalności gospodarczej]	422
Art. 37.	[Działalność pozarolnicza]	425

Art. 38.	[Decyzje]	426
Art. 39.	[Umowa z OFE]	429
Art. 39a.	[Oświadczenia członków OFE]	431
Art. 40.	[Konto ubezpieczonego]	433
Art. 40a.	[Subkonto]	440
Art. 40b.	[Operacje finansowe w ramach subkonta]	442
Art. 40c.	[Waloryzacja]	442
Art. 40d.	[Szczegółowe zasady waloryzacji]	444
Art. 40e.	[Podział środków gromadzonych na subkoncie]	446
Art. 40f.	(uchylony)	449
Art. 41.	[Imienne raporty miesięczne]	449
Art. 42.	(uchylony)	457
Art. 43.	[Zgłoszenie płatnika składek]	457
Art. 44.	[Zmiany danych zgłoszeniowych]	460
Art. 45.	[Konto płatnika składek]	461
Art. 46.	[Obowiązki płatnika składek]	462
Art. 47.	[Terminy i sposób realizacji obowiązków przez płatnika składek]	466
Art. 47a.	[Dokumenty ubezpieczeniowe]	478
Art. 48.	[Wymiar składek z urzędu]	481
Art. 48a.	(uchylony)	483
Art. 48b.	[Działania ZUS z urzędu]	483
Art. 49.	[Delegacja ustawowa]	484
Art. 50.	[Obowiązki informacyjne Zakładu]	487

Rozdział 5

Fundusz Ubezpieczeń Społecznych	499	
Art. 51.	[Status prawny FUS]	499
Art. 52.	[Rodzaje przychodów FUS]	500
Art. 53.	[Dotacje i pożyczki z budżetu państwa]	502
Art. 54.	[Rodzaje wydatków z FUS]	502
Art. 55.	[Elementy składowe FUS]	503
Art. 56.	[Fundusz rezerwowy]	505
Art. 57.	[Wydatki na prewencję rentową]	506

Rozdział 6

Fundusz Rezerwy Demograficznej	508	
Art. 58.	[Przychody FRD]	508
Art. 59.	[Wykorzystanie środków FRD]	510

Art. 60.	[Status prawny FRD]	513
Art. 61.	[Podstawy gospodarki finansowej FRD]	514
Art. 62.	[Gwarancja wypłaty świadczeń emerytalnych]	516
Art. 63.	[Lokowanie środków FRD]	516
Art. 64.	[Zarządzanie środkami FRD]	517
Art. 65.	[Zarządzanie FRD i lokowanie jego środków]	517

Rozdział 7

Zakład Ubezpieczeń Społecznych	520	
Art. 66.	[ZUS jako państwowa jednostka organizacyjna]	520
Art. 67.	[Jednostki organizacyjne ZUS]	524
Art. 68.	[Zakres działania ZUS]	526
Art. 68a.	[Prowadzenie przez ZUS punktu kontaktowego]	529
Art. 69.	[Prowadzenie prewencji rentowej przez ZUS]	532
Art. 70.	[Prognoza finansowa funduszy]	535
Art. 71.	[Zadania wykonywane przez ZUS na podstawie innych ustaw]	536
Art. 71a.	[Korespondencja wysyłana przez ZUS]	537
Art. 71b.	[Zadania ZUS w ramach koordynacji]	539
Art. 72.	[Organy ZUS]	539
Art. 73.	[Prezes ZUS i zakres jego działania]	539
Art. 73a.	[Zasady naboru na stanowisko Prezesa Zakładu]	541
Art. 74.	[Zarząd Zakładu i jego zadania]	543
Art. 74a.	[Nabór na wolne stanowiska w Zakładzie]	545
Art. 74b.	[Informacje o kandydatach]	546
Art. 74c.	[Termin do składania dokumentów]	547
Art. 74d.	[Lista kandydatów na wolne stanowisko w Zakładzie]	547
Art. 74e.	[Protokół z naboru]	548
Art. 74f.	[Informacja o naborze]	548
Art. 74g.	[Nabór uzupełniający]	549
Art. 75.	[Rada Nadzorcza i jej zadania]	550
Art. 75a.	[Współpraca z Szefem Krajowego Centrum Informacji Kryminalnych]	552
Art. 76.	[Źródła przychodów Zakładu]	554
Art. 77.	[Wydatki Zakładu]	555
Art. 78.	[Sprawozdanie finansowe Zakładu]	557
Art. 79.	[Dane na kontach i ich ochrona]	557
Art. 79a.	[Pracownicy Zakładu a funkcjonariusze publiczni]	558

Rozdział 8

Obowiązki ubezpieczonych oraz tryb odwoławczy	561
Art. 80. [Obowiązki ubezpieczonych]	561
Art. 81. [Wyłączenie stosowania art. 80]	562
Art. 82. [Skutki utrudniania wyjaśnienia sprawy]	563
Art. 83. [Decyzje ZUS i tryb odwoławczy]	565
Art. 83a. [Decyzje ostateczne]	597
Art. 83b. [Decyzje i postanowienia]	610
Art. 83c. [Postanowienia]	614
Art. 83d. [Interpretacje indywidualne]	616

Rozdział 9

Zwrot nienależnie pobranych świadczeń oraz odsetki za opóźnienie w wypłacie świadczeń	622
Art. 84. [Nienależnie pobrane świadczenie i jego zwrot]	622
Art. 85. [Odsetki i zasady ich wypłacania]	649

Rozdział 10

Kontrola wykonywania zadań z zakresu ubezpieczeń społecznych	657
Art. 86. [Zakres kontroli]	657
Art. 87. [Uprawnienia inspektorów kontroli ZUS]	660
Art. 88. [Obowiązki płatników składek w trakcie kontroli]	662
Art. 89. [Wszczęcie kontroli]	664
Art. 90. [Miejsca prowadzenia kontroli]	670
Art. 91. [Protokół kontroli]	671
Art. 91a. (uchylony)	673
Art. 91b. [Odpowiednie stosowanie niektórych przepisów]	673
Art. 92. [Bezstronność inspektora kontroli i obowiązek zachowania tajemnicy]	674
Art. 92a. [Stosowanie ustawy o swobodzie działalności gospodarczej] ..	675
Art. 93. [Inspektor kontroli]	675
Art. 94. [Główny inspektor kontroli]	677
Art. 95. (uchylony)	677
Art. 96. [Obowiązki informacyjne izb i urzędów skarbowych]	677
Art. 97. [Delegacja ustawowa]	678

Rozdział 11

Odpowiedzialność za wykroczenia przeciwko przepisom ustawy	679
Art. 98. [Wykroczenia przeciwko przepisom ustawy]	679

Rozdział 12

Zmiany w obowiązujących przepisach	694
Art. 99–106. (pominięte)	694

Rozdział 13

Przepisy przejściowe i końcowe	696
Art. 107. [Obowiązki płatników składek]	696
Art. 108. [Identyfikatory płatników]	697
Art. 109. [Stosowanie przepisów dotychczasowych]	697
Art. 110. [„Ubruttowanie”]	698
Art. 111. [II filar emerytalny]	699
Art. 112. [Środki FRD]	701
Art. 113. [„Stare” rady nadzorcze ZUS]	701
Art. 113a. [Prezes ZUS w okresie przejściowym]	702
Art. 113b. [Dyrektorzy ZUS]	702
Art. 113c. [Stosunek pracy pracowników ZUS]	702
Art. 114. [Zmiany majątkowe]	704
Art. 115. [ZUS jako następcą prawny]	711
Art. 116. [Likwidacja „starego” FUS]	714
Art. 117. [Kolejowe jednostki organizacyjne i ich przejście]	715
Art. 118. (uchylony)	716
Art. 118a. [Pożyczki z budżetu państwa]	716
Art. 119. [Obowiązki banków w okresie przejściowym]	716
Art. 120. [Zadania „starego” ZUS]	716
Art. 121. [Składka na ubezpieczenie wypadkowe]	717
Art. 122. [Uchylone przepisy]	717
Art. 123. [Stosowanie KPA]	718
Art. 124. [Informacja o danych na koncie ubezpieczonego]	723
Art. 125. (uchylony)	723
Art. 126. [Stosowanie przepisów o emeryturze hipotecznej]	724
Art. 127. [Wejście w życie ustawy]	724

Bibliografia	725
---------------------------	-----

Wykaz aktów prawnych	731
-----------------------------------	-----

Wykaz orzecznictwa	743
---------------------------------	-----

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

- k.c. – ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 121)
- k.k. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)
- k.k.w. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557 z późn. zm.)
- Konstytucja – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)
- k.p. – ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (tekst jedn.: Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94 z późn. zm.)
- k.p.a. – ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 267 z późn. zm.)
- k.p.c. – ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 101 z późn. zm.)
- k.p.w. – ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 395 z późn. zm.)
- k.r.o. – ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 788 z późn. zm.)
- k.s.h. – ustawa z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1030)

- k.w. – ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 482 z późn. zm.)
- o.p. – ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 749 z późn. zm.)
- p.p.s.a. – ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 270 z późn. zm.)
- pr. bank. – ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 1376 z późn. zm.)
- p.u.n. – ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 1112 z późn. zm.)
- r.n.o.z. – rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 22 sierpnia 2005 r. w sprawie naliczania odsetek za zwłokę oraz opłaty prolongacyjnej, a także zakresu informacji, które muszą być zawarte w rachunkach (Dz. U. Nr 165, poz. 1373 z późn. zm.)
- r.s.z.t.k. – rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu przeprowadzania kontroli płatników składek (Dz. U. Nr 164, poz. 1165)
- statut ZUS – Statut Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, załącznik do rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 13 stycznia 2011 r. w sprawie nadania statutu Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 18, poz. 93)
- u.e.k. – ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 1097)
- u.e.p. – ustawa z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. Nr 237, poz. 1656 z późn. zm.)
- u.e.r.f.,
ustawa emerytalna – ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1440 z późn. zm.)
- u.f.p. – ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 885 z późn. zm.)

-
- u.g.p.p.i. – ustawa z dnia 6 lipca 2001 r. o gromadzeniu, przetwarzaniu i przekazywaniu informacji kryminalnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2010 r. Nr 29, poz. 153 z późn. zm.)
- u.k.w.h. – ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 707 z późn. zm.)
- u.p.e.a. – ustawa z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 1015 z późn. zm.)
- u.r.s. – ustawa z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 982 z późn. zm.)
- u.s.d.g. – ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 672 z późn. zm.)
- ustawa o NBP – ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 908 z późn. zm.)
- u.s.u.s.
ustawa systemowa – ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1442 z późn. zm.)
- u.s.z. – ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o służbie zagranicznej (Dz. U. Nr 128, poz. 1403 z późn. zm.)
- u.ś.o.z. – ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2008 r. Nr 164, poz. 1027 z późn. zm.)
- u.ś.p.c.m.
ustawa zasiłkowa – ustawa z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 159)
- u.u.s.r. – ustawa z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1403 z późn. zm.)
- u.u.s.w.
ustawa wypadkowa – ustawa z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2009 r. Nr 167, poz. 1322 z późn. zm.)

- u.z.e.ż.z. – ustawa z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 666 z późn. zm.)

Czasopisma i publikatory

- Biul. Skarb. – Biuletyn Skarbowy
Biul. SN – Biuletyn Sądu Najwyższego
CBOSA – Centralna Baza Orzeczeń Sądów Administracyjnych, orzeczenia.nsa.gov.pl
GSP – Gdańskie Studia Prawnicze
GSP-Prz. Orz. – Gdańskie Studia Prawnicze – Przegląd Orzecznictwa
KPPod. – Kwartalnik Prawa Podatkowego
M. Pod. – Monitor Podatkowy
M.P.Pr. – Monitor Prawa Pracy
M. Praw. – Monitor Prawniczy
ONSA – Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego
OSA – Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSASz – Orzecznictwo Sądu Apelacyjnego w Szczecinie
OSNAPiUS – Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSNC – Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSNPC – Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izby Cywilnej, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSNKW – Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Karna i Wojskowa
OSNP – Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych
OSNPG – Orzecznictwo Sądu Najwyższego, Wydawnictwo Prokuratury Generalnej
OSP – Orzecznictwo Sądów Polskich
OSPiKA – Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
OTK – Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego; zbiór urzędowy

OTK-A	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego; zbiór urzędowy, Seria A
PiP	– Państwo i Prawo
PiZS	– Praca i Zabezpieczenie Społeczne
POP	– Przegląd Orzecznictwa Podatkowego
POSAG	– Przegląd Orzecznictwa Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
PPiPS	– Z Problematyki Prawa Pracy i Polityki Socjalnej
Pr. Pracy	– Prawo Pracy
Prz. Pod.	– Przegląd Podatkowy
PS	– Przegląd Sądowy
PUS	– Przegląd Ubezpieczeń Społecznych
PUSiG	– Przegląd Ubezpieczeń Społecznych i Gospodarczych
Sł. Prac.	– Służba Pracownicza
ZNSA	– Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego

Inne

CEIDG	– Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej
CRU	– Centralny Rejestr Ubezpieczonych
FEP	– Fundusz Emerytur Pomostowych
FGŚP	– Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych
FP	– Fundusz Pracy
FRD	– Fundusz Rezerwy Demograficznej
FUS	– Fundusz Ubezpieczeń Społecznych
NSA	– Naczelny Sąd Administracyjny
OFE	– otwarte fundusze emerytalne
SA	– Sąd Apelacyjny
SN	– Sąd Najwyższy
TUS	– Trybunał Ubezpieczeń Społecznych
ZUS	– Zakład Ubezpieczeń Społecznych

WSTĘP

Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, kluczowa dla zagadnień dotyczących podlegania ubezpieczeniom społecznym, ustalania składek i podstaw ich wymiaru czy rozliczania i opłacania składek, od ponad 15 lat nieustannie wywołuje liczne problemy interpretacyjne. Celem komentarza jest rozwiązanie kluczowym problemów, które dotyczą praktycznego stosowania tej ustawy przez płatników składek, ubezpieczonych, pracowników Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, sędziów, radców prawnych, adwokatów, pracowników działów pracowniczych itd.

W celu przygotowania wartościowego komentarza zebrał się szeroki zespół autorów o uznanych kompetencjach i zróżnicowanym doświadczeniu zawodowym, zarówno teoretyków (z zakresu prawa cywilnego, prawa administracyjnego, prawa podatkowego, prawa karnego czy finansów ubezpieczeń społecznych), jak i praktyków (radcy prawni, adwokat, sędzia). Niektórzy z nich posiadają wieloletnie doświadczenie zawodowe, zdobyte w Centrali Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Twórcy komentarza w bardzo dużym stopniu wykorzystali orzecznictwo sądów powszechnych, sądów administracyjnych oraz Sądu Najwyższego i Trybunału Konstytucyjnego, jak również poglądy doktryny.

Zwracając uwagę dysproporcje dotyczące obszerności i szczegółowości komentarzy do poszczególnych artykułów. Jest to zabieg zamierzony, ponieważ celem autorów było przede wszystkim rozwiązanie praktycznych problemów, a nie prowadzenie skomplikowanych wywodów teoretycznych. Jako przykład można wskazać komentarz do art. 31, który – odsyłając do „odpowiedniego” stosowania wybranych przepisów or-

dynacji podatkowej – jest szczególnie skomplikowany dla pracowników Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i sądów powszechnych. Trudu rozwikłania problemów „odpowiedniego” stosowania ordynacji podatkowej do należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne podjął się specjalista prawa podatkowego (pracownik naukowy), a jednocześnie praktyk – radca prawny, członek SKO, członek Państwowej Komisji Egzaminacyjnej do Spraw Doradztwa Podatkowego – dr hab. Wojciech Morawski, prof. UMK.

Mając na uwadze, że komentarz może nie rozwiewać wszystkich wątpliwości Czytelników, autorzy będą wdzięczni za wszelkie uwagi i wskazówki (drogą mailową – rekowski@umk.pl), które zostaną wykorzystane podczas prac nad II wydaniem.

Jacek Wantoch-Rekowski

Ustawa

z dnia 13 października 1998 r.

o systemie ubezpieczeń społecznych

(tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1442; zm.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1623, poz. 1650, poz. 1717; z 2014 r. poz. 567, poz. 598, poz. 1146, poz. 1161)

Rozdział 1

PRZEPISY OGÓLNE

Art. 1. [Rodzaje ubezpieczeń społecznych]

Ubezpieczenia społeczne obejmują:

- 1) ubezpieczenie emerytalne;**
- 2) ubezpieczenia rentowe;**
- 3) ubezpieczenie w razie choroby i macierzyństwa, zwane dalej „ubezpieczeniem chorobowym”;**
- 4) ubezpieczenie z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, zwane dalej „ubezpieczeniem wypadkowym”.**

1. Ustawa systemowa do ubezpieczeń społecznych zalicza: ubezpieczenie emerytalne, ubezpieczenia rentowe, ubezpieczenie chorobowe i ubezpieczenie wypadkowe. Do ubezpieczeń społecznych nie zalicza się *de lege lata* ubezpieczenia zdrowotnego, które wchodzi w skład odrębnego systemu.

2. Każdy z rodzajów ubezpieczeń powiązany jest z odpowiednim rodzajem składek (emerytalne, rentowe, chorobowe, wypadkowe), które wpływają do czterech odrębnych funduszy (emerytalnego, rentowego, chorobowego i wypadkowego)¹.

3. Należy podkreślić, że ustawodawca w stosunku do większości ubezpieczeń używa liczby pojedynczej. Liczba mnoga występuje tylko w zakresie ubezpieczeń rentowych.

¹ J. Wantoch-Rekowski, *System ubezpieczeń społecznych a budżet państwa. Studium prawno-finansowe*, Warszawa 2014, s. 50.

4. Problem używania liczby pojedynczej i mnogiej dotyczy nie tylko poszczególnych rodzajów ubezpieczeń, ale również pojęcia „zbiorczego”, tj. ubezpieczeń społecznych (ubezpieczenia społecznego). Analizy terminologiczne w tym zakresie zostały poczynione w literaturze przedmiotu².

Art. 2. [Zakres regulacji ustawowej]

1. Ustawa określa:

- 1) zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym;
 - 2) zasady ustalania składek na ubezpieczenia społeczne oraz podstaw ich wymiaru;
 - 3) zasady, tryb i terminy:
 - a) zgłoszeń do ubezpieczeń społecznych,
 - b) prowadzenia ewidencji ubezpieczonych i płatników składek,
 - c) rozliczania składek na ubezpieczenia społeczne oraz zasiłków z ubezpieczeń chorobowego i wypadkowego,
 - d) opłacania składek na ubezpieczenia społeczne;
 - 4) zasady prowadzenia kont ubezpieczonych oraz kont płatników składek;
 - 5) zasady działania Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, zwanego dalej „FUS”;
 - 6) organizację, zasady działania i finansowania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, zwanego dalej „Zakładem”;
 - 7) zasady działania Funduszu Rezerwy Demograficznej, zwanego dalej „FRD”, oraz zasady zarządzania tym funduszem;
 - 8) zasady kontroli wykonywania zadań z zakresu ubezpieczeń społecznych.
- 2. Rodzaje świadczeń z ubezpieczeń społecznych, warunki nabywania prawa do nich oraz zasady i tryb ich przyznawania określają odrębne przepisy.**
- 3. Wypłacalność świadczeń z ubezpieczeń społecznych gwarantowana jest przez państwo.**

1. Artykuł 2 ust. 1 określa w sposób ogólny zakres przedmiotowy ustawy. Można pokusić się o stwierdzenie, że ustawa systemowa jest usta-

² Zob. np. J. Wantoch-Rekowski, *Składki na ubezpieczenie emerytalne – konstrukcja i charakter prawny*, Toruń 2005, s. 18–19 i cytowana tam literatura.

wą regulującą zagadnienia „składkowo-organizacyjne”, natomiast charakter „świadczeniowy” mają odrębne akty prawne.

2. Do „odrębnych przepisów”, o których stanowi art. 2 ust. 2, zaliczyć głównie należy:

- ustawę z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1440 z późn. zm.);
- ustawę z dnia 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych (Dz. U. Nr 228, poz. 1507 z późn. zm.);
- ustawę z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. Nr 237, poz. 1656 z późn. zm.);
- ustawę z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 159);
- ustawę z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2009 r. Nr 167, poz. 1322 z późn. zm.).

3. Gwarancje państwa w zakresie wypłaty świadczeń z ubezpieczeń społecznych, o których stanowi art. 2 ust. 3, są niewątpliwie uszczegółowieniem art. 67 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.), według którego: „Obywatel ma prawo do zabezpieczenia społecznego w razie niezdolności do pracy ze względu na chorobę lub inwalidztwo oraz po osiągnięciu wieku emerytalnego. Zakres i formy zabezpieczenia społecznego określa ustawa”. Artykuł 2 ust. 3 nie jest jedynym przepisem ustawy, w którym ustawodawca wypowiada się na temat gwarancji państwa (Skarbu Państwa). Poza nim wskazać należy również art. 53 ust. 2 i art. 62 zdanie drugie. Z uwagi na umiejscowienie art. 2 ust. 2 (rozdział pt. „Przepisy ogólne”) należy mu przypisać znaczenie podstawowe.

4. W literaturze wskazuje się, że trudno wyobrazić sobie system bazowy (I i II filar) bez udziału państwa, a udział państwa bez gwarancji państwowych³. Z kolei według A. Borodo przepis ten świadczy o tym, że samodzielność finansowa Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i niezależ-

³ R. Pacud, *Rola państwa w organizacji i funkcjonowaniu systemu emerytalnego* (w:) *Konstrukcje prawa emerytalnego*, red. T. Bińczycka-Majewska, Kraków 2004, s. 423.

■ Komentarz zawiera przystępne i kompleksowe omówienie przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych ze szczególnym uwzględnieniem tych regulacji, które wywołują najwięcej problemów w zakresie wykładni. Autorami książki są zarówno pracownicy naukowcy Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, jak i prawnicy praktycy specjalizujący się w prezentowanej tematyce.

■ W opracowaniu przedstawiono m.in. praktyczne objaśnienie takich zagadnień jak:

- zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym,
- ustalanie składek i podstaw ich wymiaru,
- rozliczanie i opłacanie składek,
- kontrola wykonywania zadań z zakresu ubezpieczeń społecznych,
- odpowiedzialność za wykroczenia przeciwko przepisom ustawy.

■ Uwzględniono najnowsze orzecznictwo sądów powszechnych, sądów administracyjnych oraz Sądu Najwyższego i Trybunału Konstytucyjnego, a także poglądy doktryny dotyczące komentowanej tematyki.

■ Publikacja skierowana jest do sędziów, radców prawnych, adwokatów, aplikantów, a także do pracowników Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oraz pracowników działów HR w firmach.

Cena 199 zł
(w tym 5% VAT)

Zamówienia:

infolinia 801 04 45 45, fax 22 535 80 01
zamowienia.książki@wolterskluwer.pl
www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

